

Verksamhetsberättelse 2019

Stockholms universitetsbibliotek
www.su.se/bibliotek

**Stockholms
universitet**

Organisation

Under året har vi gjort organisationsjusteringar. Biblioteket har numera bara två sektioner, sektionen för användarstöd och media samt sektionen för verksamhetsstöd och utveckling. Båda sektioner har två chefer som tillsammans leder sektionen. En betydande anledning till denna organisering är att vi sedan fyra år utgår från arbetsgrupperna när vi planerar och genomför vår verksamhet. Sektionen är bara en grundstomme, det är i arbetsgrupperna som verksamheten sker. I arbetsgrupperna finns ett gemensamt ansvar för att genomföra sina uppdrag och ständigt utveckla sin verksamhet så att den blir bättre och att det hela ska leda till att uppfylla verksamhetsmålen. Under hösten diskuterade ledningsgruppen framtiden gällande IT för bibliotekssystem och beslutade om en IT-strategi som innebär att de biblioteksnära systemen fortsatt kommer att utvecklas och driftas av biblioteket.

Biblioteket har under året arbetat med att skapa tätare informationsband mellan arbetsgrupperna, bland annat genom en så kallad Poster-session där alla arbetsgrupper bidrog med en poster om sin verksamhet. Detta var mycket uppskattat bland medarbetarna och skapade många aha-upplevelser och flera nya samarbeten.

Arkiv och registratur

Sedan februari 2019 är universitetets centrala arkiv- och registraturfunktion en del av bibliotekets förvaltningsavdelning. Ansvaret för drift och utveckling av verksamheten ligger hos universitetsbiblioteket.

Utifrån uppdrag från Universitetsdirektören har arkiv- och registraturfunktionen påbörjat ett förändringsarbete med många stora och små förändringar. En kartläggning om funktionens arbete gentemot institutionerna gjordes under sommaren. En stor inriktningsförändring är att arkivfunktionen inte längre kommer att hyra ut sina arkivier till institutioner, istället ska funktionen skapa en service som är likvärdig för alla universitets enheter. Några förändringsåtgärder värda att nämna är att vi återupprättat regelbundna träffar för arkivvårdare, skapat en dokumenthanteringsplan som kan ligga till grund för institutionspersonalens arbete med olika handlingar samt uppdaterat mjukvara för flera verksamhetskritiska system.

Allmänt om verksamhetsutveckling

Sedan 2017 arbetar universitetsbiblioteket med verksamhetsplanering som sker löpande under året. Det gör att arbetsgrupperna ständigt ser över sin verksamhet och justerar sina mål löpande om det behövs. Detta leder till att vi ständigt skruvar och justerar vår verksamhet, vilket gör att vi inte längre behöver genomföra större förändringsprojekt, utan att verksamheten förändras löpande med våra användare i fokus. Några av de aktiviteter som bibliotekets arbetsgrupper genomfört under året är att skapa en självstudiekurs i Athena, ett större utvecklingsarbete av sökruvan på bibliotekets webbplats, effektivare hylluppställningar och ett mer relevant bestånd, utveckling av våra föreläsningsskoncept ihop med Studie- och Språkverkstaden och fortsatt utvecklingsarbete av vårt frågeforum. Vi inledde också ett samarbete med Samverkansavdelningen och Nobel Prize Museum under Nobelveckan, då vi hade evenemang i biblioteket kopplat till Nobelprisen, och en projektgrupp startades för att ta fram strategier för framtidens söktjänster hos biblioteket.

Universitetsbiblioteket har även detta år hållit sig till samma två övergripande mål som de senaste åren, där det första handlar om att vi år 2020 ska ha genomfört de åtgärder som krävs för att hela bibliotekets verksamhet utgår från öppen vetenskaplig kommunikation. Några av följande nedslag från året som gått är därför relaterade till just det målet.

Open Access-publiceringar blir centralt finansierade av biblioteket

Bibliotekets avtal med det vetenskapliga förlaget Elsevier sades upp i juli 2018 via det nationella Bibsam-konsortiet för att parterna inte kunde komma överens om en rimlig prisbild och en hållbar lösning för en övergång till öppen vetenskap. Efter att biblioteket inte haft något avtal med Elsevier under nära 1,5 år förhandlades så ett nytt avtal fram i slutet av 2019, vilket innebär att våra användare återigen kan läsa artiklar omedelbart då de publiceras från drygt 2 000 av förlagets vetenskapliga tidskrifter. Det nya avtalet innebär också att forskare vid Stockholms universitet från januari 2020 kan publicera sig Open Access utan extra kostnad i förlagets tidskrifter.

Under perioden utan Elsevieravtal togs beslut om att använda de pengar som biblioteket sparade från det uppsagda avtalet till att finansiera alla universitetets publiceringar i rena Open Access-tidskrifter centralt. Beslutet togs omedelbart efter att avtalet sades upp och den så kallade "OA-fonden" finansierade under perioden utan avtal 146 artiklar i rena Open Access-tidskrifter för sammanlagt närmare 2,7 miljoner kronor. Ett beslut om att biblioteket ska fortsätta att finansiera alla universitetets rena Open Access-publiceringar centralt även efter att avtalet med Elsevier slutits togs under 2019.

För att forskare skulle få tag på Elsevierartiklar även under perioden då vi inte hade egna läsrättigheter hos förlaget användes bland annat tjänsten Get it now. Under 1,5 år utan avtal levererade vi via tjänsten 1 129 artiklar kopplade till Elseviertidskrifter till forskare för ca 250 000 kronor.

Utöver avtalet med Elsevier har biblioteket under 2019, genom Bibsamförhandlingar, även fått klart nya Open Access-avtal bland annat med förlagen Wiley, Springer Nature, American Chemical Society och SAGE, vilket sammantaget innebär att vi kommer att nå målet med närmare 90 procent Open Access-publiceringar vid universitetet år 2020.

Engagerade diskussioner om öppen tillgång

Under hösten 2018 släppte ett konsortium av europeiska forskningsfinansiärer, cOAlition S, initiativet Plan S som syftade till att all forskning som de finansierat ska vara öppet tillgänglig från och med 2020, något som senare reviderats till 2021. Den relativt korta tidsramen och ambitiösa målsättningen skapade många frågor och en del oro i forskarsamhället. Därför anordnade biblioteket i januari 2019 ett öppet seminarium om Plan S, där rektor Astrid Söderbergh Widding och överbibliotekarie Wilhelm Widmark, representanter från cOAlition S, forskarsamhället och Kungliga biblioteket deltog. Publiken bestod av ungefär 100 personer, varav de flesta forskare.

Seminarier gav ett engagerat samtal mellan publik och talare, där den mest intensiva fråga som diskuterades var huruvida Plan S inkräktar på forskarfriheten. För biblioteket var det mycket givande att höra forskarnas resonemang och farhågor, och ett resultat blev flera möten och undervisningstillfällen ute på institutioner. Många av de farhågor

som togs upp under seminariet behandlas även i de utredningar kring öppen tillgång som samordnats av KB där en av bibliotekets utredare medverkat. Utredningarna utmynnade i 16 rekommendationer till nationella lösningar på särskilda utmaningar som överlämnades till regeringen under våren 2019.

Bibliotekets verksamhet berör många av utmaningarna som nämnts i debatten under det gångna året, så som att skapa underlag med publiceringsstatistik för fakultetsledningarna, administrera och betala OA-avgifter, förhandla avtal med förlag om att förändra prenumerationsavgifter till att betala för Open Access, det egna förlaget som en alternativ publiceringsväg och mycket mer.

Internationell vecka med fokus på öppen vetenskap

Under hösten 2019 anordnade biblioteket för första gången en internationell konferensvecka för bibliotekarier inom ramen för Erasmussamarbetet, med titeln *Erasmus Staff Week for Librarians: Towards Open Science*. Syftet med veckan var att stärka samarbetet med andra lärosäten som aktivt arbetar med frågor relaterade till öppen tillgång och öppen vetenskap, och att diskutera gemensamma mål och utmaningar.

Intresset för att delta i veckan var stort, med nära 140 sökanden innan anmälan fick stängas i förtid, och efter ett noga urval träffades så 18 bibliotekarier från 13 olika lärosäten runt om i Europa på Stockholms universitetsbibliotek en vecka i september för att diskutera övergången till öppen vetenskap. Programmet bestod av föreläsningar, presentationer, workshoppar, studiebesök samt möjlighet till nätverkande under mer informella former.

Sverige, och i synnerhet Stockholms universitet, rönste stor uppmärksamhet internationellt i och med uppsägningen av Elsevier-avtalet, och detta var ett av samtalsämnena under veckan. Gruppen bestod av representanter från både mindre och större lärosäten, där förutsättningar och resurser för att främja öppen vetenskap skiljde sig markant åt. Trots detta upplevde man i gruppen samma sorts utmaningar, och att få diskutera hur man kan hantera dessa i en grupp med specialister inom ämnet från hela Europa var mycket värdefullt för deltagarna, visade utvärderingen efteråt. De flesta har också valt att ha regelbunden kontakt med deltagarna inom nätverket efter konferensveckan.

Milstolpe i digitaliseringsprojekt

Sedan 2017 har biblioteket haft ett projekt med mål att digitalisera Stockholms högskola och Stockholms universitets samtliga avhandlingar mellan åren 1906-2003, och i slutet av 2019 hade biblioteket skannat och publicerat 2 775 av 5 285 avhandlingar. Avhandlingarna tillgängliggörs via DiVA-portalen, och som del i detta arbete har metadata om samtliga 5 285 avhandlingar manuellt lagts in i portalen under 2019. Metadata hjälper inte bara till att göra avhandlingarna mer lätthittade, utan kan också innehålla länkar till otillgängliga publikationer, samt hjälper institutioner att kartlägga sin historia.

Allt fler avhandlingar tillgängliga i fulltext

Bland universitetets nuvarande doktorander har antalet som publicerar sin avhandling som fulltext i DiVA inför disputationen ökat under de senaste åren, för att under 2019 uppgå till 97 procent. Under 2019 hade universitetet dessutom den första sammanläggningsavhandlingen som distribuerades via print-on-demand, eftersom alla artiklar var open access-artiklar.

Personal och arbetsmiljö

Universitetsbiblioteket ska vara en arbetsplats och ett bibliotek för alla och under 2019 har ett fokusområde varit att säkerställa tillgängligheten i våra lokaler. En systematisk genomgång av bibliotekets lokaler har därför genomförts utifrån ett tillgänglighetsperspektiv.

Stora delar av arbetet på biblioteket är idag digitalt och kan utföras oberoende av fysisk plats. Denna flexibilitet innebär många fördelar men också att gränserna mellan arbete och fritid kan suddas ut. Därför har universitetsbiblioteket sett över hur vi som organisation säkerställer att detta blir en möjlighet och inte en belastning för medarbetarna. Att det finns ett chefskap, riktlinjer och förväntningar kring nåbarhet som förenar flexibilitet med en god arbetsmiljö.

Under året har biblioteket arbetat med att förtydliga de säkerhetsrutiner som finns så att alla medarbetare känner till dessa rutiner. Det har varit ett antal incidenter kopplat till externa besökare som gjort att frågan har aktualiserats.

Under 2019 var 111 personer anställda vid biblioteket. Elva personer rekryterades under året.